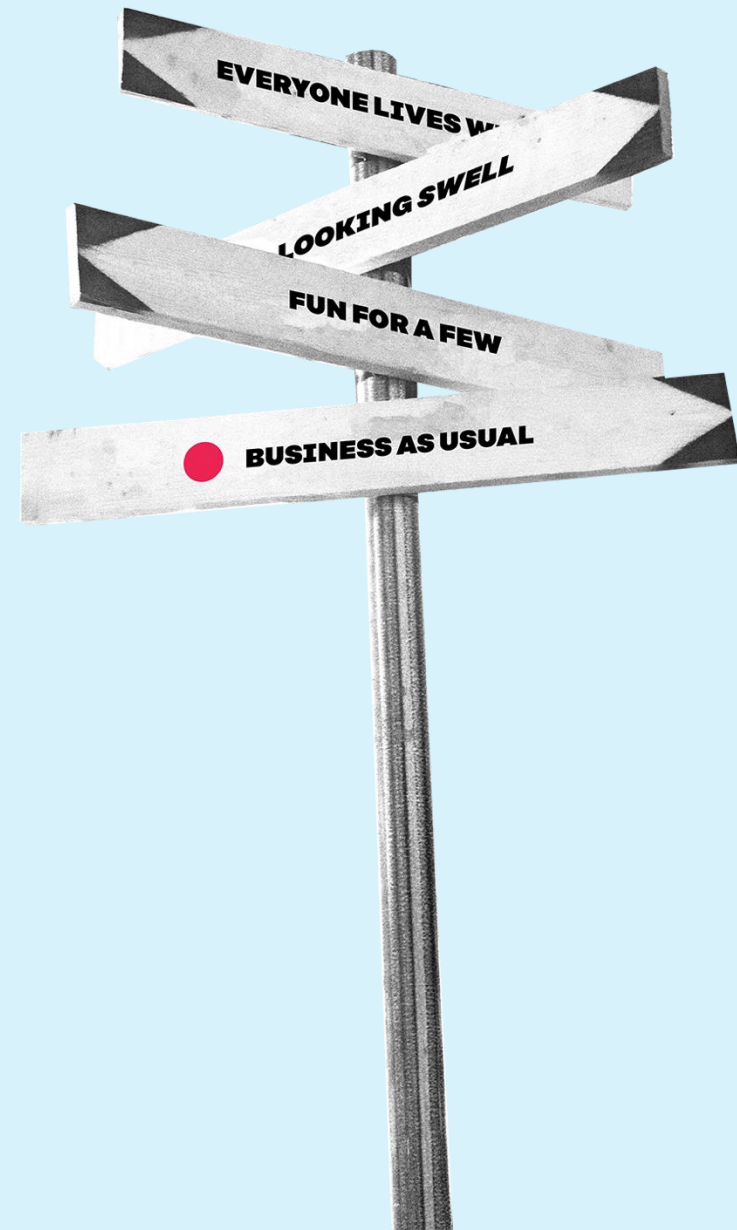

Päätöksen- tekoa tukeva osallistuminen

Avoin demokratia -verkosto 7.11.2025

Pauli Saloranta, asiantuntija

Demokratiainnovaatiot, Sitra

Kansalaisvaikuttamisen uusi strateginen aseointi julkisessa hallinnossa

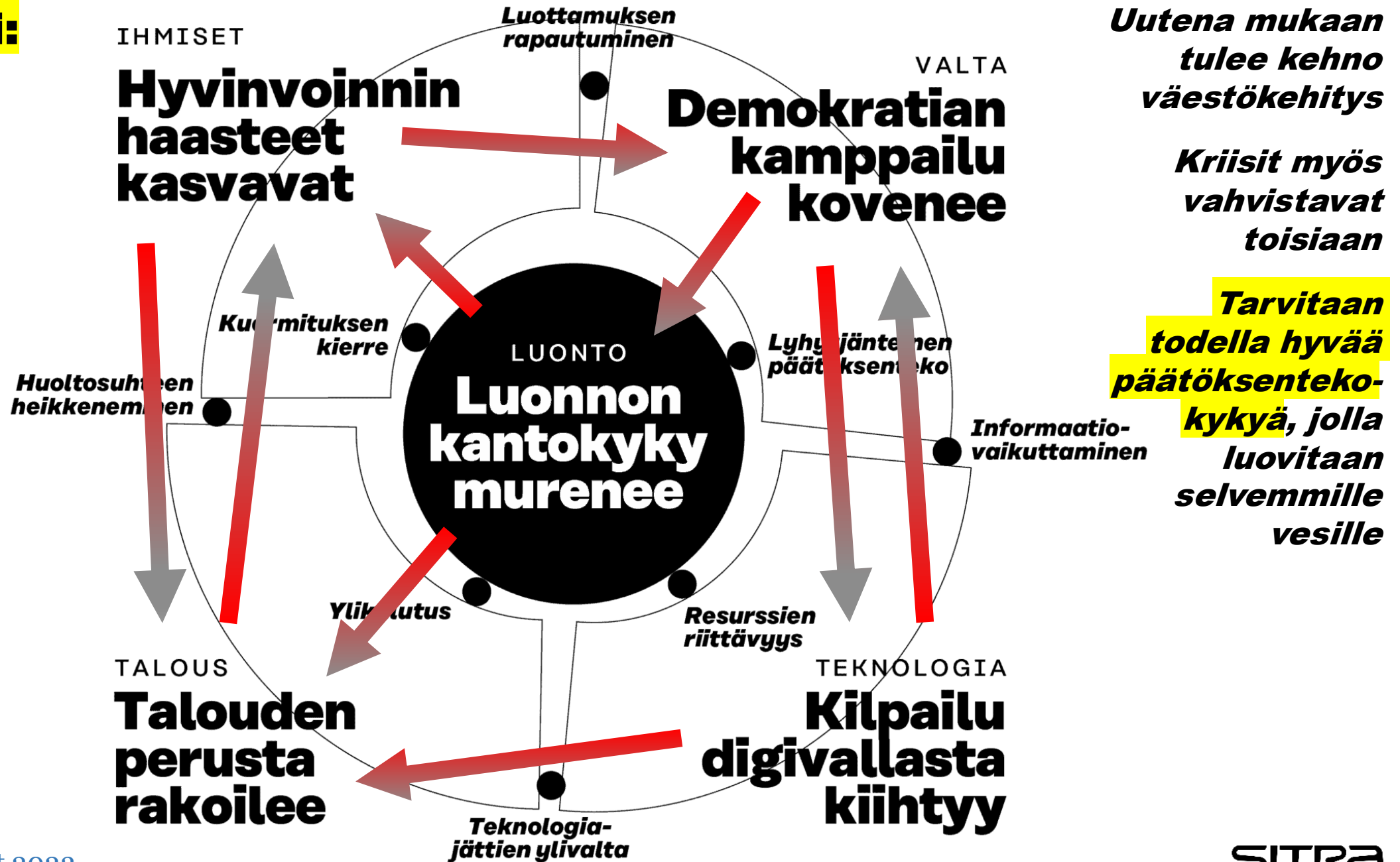
- Taustalla kumppanuuden ajatus: kansalaiset sekä hyvinvointialueiden ja kuntien jäsenet ovat *enemmän kuin vain asiakkaita*
- Asukkailla ja palvelujen käyttäjillä oikeus osallistua ja vaikuttaa toimintaan
- Äänioikeus, mutta myös tiedonsaantioikeus, aloiteoikeus, valitusoikeus...
- Lakisääteiset kuulemiset mm. kaavoituksessa, koulujen johtokunnat jne.
- Osallistumisen menetelmiä runsaasti, mutta *mihin osallistuminen vaikuttaa?*

→ Uusi kehystys: *Mihin kysymyksiin* näitä oikeuksia ja menetelmiä käytetään?

→ Väite: Kansalaiset ovat *alihyödynnetty resurssi* valmistelussa

Vrt: Asiavalmistelussa kuuleminen perustuu kunnissa ja hyvinvointialueilla erityisesti asukkaiden osallistumisoikeuksiin (OM 2025:33)

Multikriisi:

Lisähaaste:
Polarisaatio
nakertaa
päätöksenteon
demokraattista
pohjaa

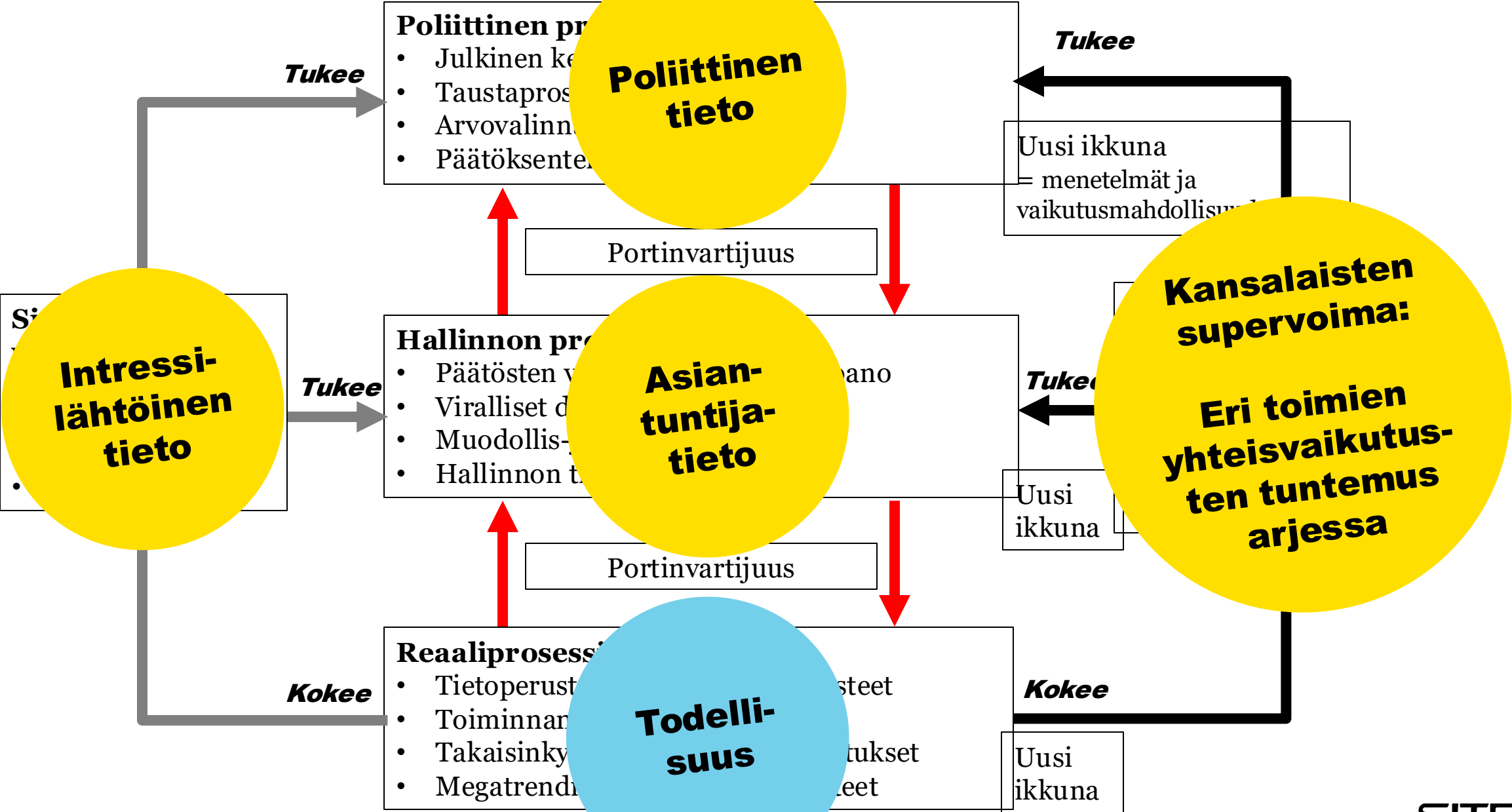
Kuntien tilanne muuttuu isosti

- Hyvinvointialueet, TE-palvelut, mitä seuraavaksi?
- Rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän uudistus
- Ikääntyvä ja vähenevä väestö – toisaalla kasvukivut
- Elinkeinorakenteen muutokset ja vihreä siirtymä
- Geopolitiikan haasteet

→ **Jos yhteistä tahtoa löytyy, murros voi olla kunnalle myös mahdollisuus.** Kunnat ja kuntayhtymät voivat erikoistua vahvuuksiensa pohjalta, rakentaa uusia kumppanuuksia ja uudistaa toimintatapojaan.

→ **Voivatko kuntalaiset auttaa yhteisen tahdon löytämisessä?**

Kansalaistieto osana päätöksenteon tietonahkaa / Haasteena tiedon kulku eri prosessien välillä

700 000 suomalaista haluaa vaikuttaa enemmän heitä koskeviin päätöksiin

Tuollako siitä koulun
peruskorjauksesta päätetään?

Sitra: Kyselytutkimus 2022,
vastaajia 5 189

SITRA

Monenlaisia osallistumismenetelmiä tunnetaan runsaasti

	Tieto-osallisuus = tiedon oikea-aikaista saamista ja tuottamista hallintoon	Aloiteosallisuus = itselle tärkeiden asioiden nostamista hallinnon agendalle	Suunnittelu-osallisuus = asioiden valmisteluun liittyvää vuorovaikutusta	Päätöksenteko-osallisuus = suoraan tai epäsuoraa vaikuttamista päätöksentekoon	Toimintaosallisuus = osallistumista päätösten toimeenpanoon käytännössä	Arviointiosallisuus = päätösten vaikutusten arviointia tulevan valmistelun pohjaksi
← Helppo / kevyt — Vaativa / intensiivinen →	Erätauko-keskustelu Asukasillat ja infotilaisuudet, kumppanuuspyödyt Tietopyyntö Neuvonta, ohjaus, asiamiehet ja yhdyskuntatyö Palaute Karttapalvelu, päätösarkisto verkossa ja muu avoin data Mielipidekyselyt Voxit-keskustelu Uutiskirjeet, somekanavat, striimit ja suunnitelmavahdit Robottipuhelut	Yhteydenotto valmistelijaan tai luottamushenkilöön Kuntalaisaloite, HVA-aloite ja kansalaisaloite Mielipidekirjoitus Osallistuva budjetointi Keskustelu verkkoalustalla (2) Voxit-keskustelu Robottipuhelut	Varjo- ja vastasuunnittelu Yhteissuunnittelu Kehittäjäyhteisöt Kansalaispaneeli ja verkkopaneeli (1) Osallistuva budjetointi Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet Keskustelu verkkoalustalla (2) Verkkokuuleminen (3 tai muu kannanotto Voxit-keskustelu Kokemusasiantuntijat Vaikuttamistoimielimet	Luottamustehtävät Mielenosoitus! Lobbaaminen Kansalaispaneeli ja verkkopaneeli (1) Oikaisuvaatimus ja kunnallis/aluevalitus Mielipidekirjoitus Osallistuva budjetointi Kansanäänestys Keskustelu verkkoalustalla (2) Päättäjien valinta äänestämällä vaaleissa	Omaehtoinen aktivismi ja erilaiset tempaukset Vapaaehtoistehtävät palveluissa Joukkoistetut hankkeet alueen palveluissa Palveluiden ystävät ja tukiyhdistykset Toiminta-avustukset järjestöille ja ryhmille Aluekummit Joukko- ja hybridirahoitus	Erätauko-keskustelu Asukasillat, kumppanuuspyödyt Hallintokantelu, aluevalitus ja oikaisuvaatimus Sosiaalihuollon muistutusmenettely Mielipidekirjoitus Palaute Avoin seurantadata Mielipidekyselyt Voxit-keskustelu Robottipuhelut

- 1) Digiraati.fi, Teams ym.
- 2) Innoduel, Howspace, Maptionnaire, Tagnile365 ym.
- 3) Otakantaa.fi ja Lausuntopalvelu.fi

Osallisuuden lajit: Ryyänen 1997, Gretscher 2002, Hyssälä & Backman 2018

Taulukko: Pauli Saloranta, Sitra

Ks. myös [blogi](#) osallisuudesta hallinnon prosessin eri vaiheissa

Menetelmien ketjuttamisella lisää tehoa osallistumiseen

	Tieto-osallisuus = tiedon oikea-aikaista saamista ja tuottamista hallintoon	Aloiteosallisuus = itselle tärkeiden asioiden nostamista hallinnon agendalle	Suunnittelu-osallisuus = asioiden valmisteluun liittyvää vuorovaikutusta	Päätöksenteko-osallisuus = suoraa tai epäsuoraa vaikuttamista päätöksentekoon	Toimintaosallisuus = osallistumista päätösten toimeenpanoon käytännössä	Arviointiosallisuus = päätösten vaikutusten arviointia tulevan valmistelun pohjaksi
← Helppo / kevyt → Vaativa / intensiivinen	Erätauko-keskustelu Aukasillat ja infotilaisuudet, kumppanuuspöydät Tietopyyntö Neuvonta, ohjaus, asiamiehet ja yhdyskuntatyö Palaute Karttapalvelu, päätösarkisto verkossa ja muu avoin data Mielipidekyselyt Voxit-keskustelu Uutiskirjeet, somekanavat, striimit ja suunnitelmavahdit Robottipuhelut	Yhteydenotto valmistelijan tai luottamushenkilöön Kuntalaisaloite, HVA-aloite ja kansalaisaloite Mielipidekirjoitus Osallistuva budjetointi Keskustelu verkkoalustalla (2) Voxit-keskustelu Robottipuhelut	Varjo- ja vastasuunnittelu Yhteissuunnittelu Kehittäjäyhteisöt Kansalaispaneeli ja verkkopaneeli (1) Osallistuva budjetointi Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet Keskustelu verkkoalustalla (2) Verkkokuuleminen (3 tai muu kannanotto) Voxit-keskustelu Kokemusasiantuntijat Vaikuttamistoimielimet	Luottamustehtävät Mielenosoitus! Lobbaaminen Kansalaispaneeli Oikaisuvaatimus ja kunnallis/aluevalitus Mielipidekirjoitus Osallistuva budjetointi Kansanäänestys Keskustelu verkkoalustalla (2) Päätäjien valinta äänestämällä vaaleissa	Omaehtoinen aktivismi ja erilaiset tempaukset Vapaaehtoistehtävät palveluissa Joutokäsitetyt hankkeet alueen palveluissa Palveluiden ystävät ja tukiyhdistykset Toiminta-avustukset järjestöille ja ryhmille Aluekummit Joukko- ja hybridirahoitus	Erätauko-keskustelu Aukasillat, kumppanuuspöydät Hallintokantelu, aluevalitus ja oikaisuvaatimus Sosiaalihuollon muistutusmenettely Mielipidekirjoitus Palaute Avoin seurantadata Mielipidekyselyt Voxit-keskustelu Robottipuhelut

- 1) Digiraati.fi, Teams ym.
- 2) Innoduel, Howspace, Maptionnaire, Tagnile365 ym.
- 3) Otakantaa.fi ja Lausuntopalvelu.fi

Osallisuuden lajit: Ryyriänen 1997, Gretscher 2002, Hyssälä & Backman 2018

Taulukko: Pauli Saloranta, Sitra

Ks. myös [blogi](#) osallisuudesta hallinnon prosessin eri vaiheissa

**Esimerkkejä puntaroivasta
kansalaisosallistumisesta**

Pieksämäki 2015

Kyläyhdistysten asukastapaamisissa kuntalaiset ottivat **oma-aloitteisesti** kantaa Pieksämäen kaupungin edessä olleisiin säästöihin kesällä 2015.

Tämä osaltaan tuki ja vauhditti talouden tasapainotusohjelman laatimista.

Lopputulokset: Valtuusto päätti 7 miljoonan tasapainotusohjelmasta

Lisätietoa:

[Mervi Lintunen 2023](#)

Miten sinä säästäisit?

Pieksämäen kylät ry:n Kyläkumppani plus –hanke sekä alueelliset kyläyhdistykset järjestävät asukastapaamiset Naarajärvellä, Jäppilässä ja Virtasalmella.

Keskustelutilaisuuksien aiheina ovat lähipalvelut.

Tilaisuudet pidetään

- **Naarajärvellä ma 20.7. klo 18 Kanttilassa**
- **Jäppilässä ti 21.7 klo 18 Jäppilä-talolla**
- **Virtasalmella ke 22.7. klo 18 Virtasalmen kirjastolla**

Tilaisuuksiin ovat tervetulleita kaikki alueensa palveluista kiinnostuneet.

Keskustelusta pitää kirjaa kyläasiamies ja esiin nousseet teemat viedään päättäjätapaamiseen elokuun alussa.

Iltakahvit voi ostaa kyläyhdistysten ja Kanttilan kahvioista.

Lisätietoja

Pieksämäen Kyläkumppani plus –hanke
Vuokko Jaakkola 045 845 6590
vuokko.jaakkola@pieksamaenkylat.fi

Veej'jakaja

maaseuturahasto

Moni kunta on tehnyt talouskyselyitä, esimerkiksi:

[Janakkala](#)

[Jämsä](#)

[Lahti](#)

Myös ulkomailta löytyy kokemuksia kuntalaisten ottamisesta mukaan talouden suunnitteluun:

USA 1986–

Saksa 1998–

Etelä-Korea 1999–

Alankomaat/Zeist 2010+2021

Australia/Melbourne 2014

Australia 2014: Melbournen kaupunki (122 000 as.) ratkaisi kasvun haasteet kansalaispaneelin avulla

Lisätietoa: [Melbournen kaupunki](#)

Kanada 2024: Victorian kaupunki ja Saanichin kunta (yht. 210 000 as.) ratkaisivat jo vuodesta 1958 kiistellyn kuntaliitoskysymyksen yhteisen kansalaiskokouksen avulla (työskenteli 8 kk)

Lisätietoa: [Victoria–Saanich Citizens' Assembly](#)

Kokemuksia kuntien kokeiluista Sitran rahoituksella 2023–2025

Jyväskylä 2024: Miten osallistuminen tuki päätöksentekoa 40 miljoonan euron säästöohjelmasta?

- 1 ”Asukaspaneeli **validoi virkatyönä tehtyjä säästöjen vaikutusarviointeja** tuoden päätöksentekoon varmuutta, että nuo arviot ovat olleet oikeita myös kaupunkilaisten tulokulmasta”
- 2 ”Julkilausumassa oli selkeä linjaus, jota **pystyi hyödyntämään valmistelussa**”
- 3 ”Poliittisesti neutraali asukaspaneeli **auttoi poliittisen kompromissin löytämisessä** vaikeassa tilanteessa yksittäisiä säästökohteita priorisoitaessa”

→ Kaupunginvaltuusto päätti asukaspaneelin suosituksen suuntaisesti säästökehyksen siirtämisestä miljoonalla eurolla lasten ja nuorten palveluista muille toimialoille sekä maltillisesta veronkorotuksesta **ennaltaehkäisevien palveluiden säilyttämiseksi**

→ Jyväskylän kaupunki käytti asukaspaneelia 2025 strategiatyössä ja vakiinnuttaa nyt menetelmän päätöksenteon tueksi toisena kuntana Suomessa Turun kaupungin jälkeen

Jyväskylän kaupunki sai tästä valtion demokratia-tunnustuksen 2025

Entä millainen oli panelistien kokemus?

- ”**Luottamukseni kaupunkia kohtaan kasvoi**”
- ”Tämä paneeli **palautti uskon ihmiskuntaan**”
- ”Saimme aikaan hyvin **yksimielisen ja voimakkaan viestin** siitä, että kaikista täytyy pitää huolta”

Rautalampi 2024: Miten osallistuminen tuki päätöksentekoa vuokrataloyhtiön tulevaisuudesta?

- 1 ”Luottamushenkilöt kiittivät paneelin konkreettisia, perusteltuja ja toteuttamiskelpoisia suosituksia. Ne **lisäsivät päättäjien luottamusta** siihen, että asumiseen satsaamisella on **takanaan kuntalaisten tuki**.”
 - 2 ”Kunta sai asukaspaneelilta vuokra-asumisen kehittämiseksi **selkeän tiekartan**, joka voidaan kytkeä talousarviovalmisteluun ja investointiohjelmaan. Ratkaisu ei ole pelkästään tekninen (remontit, rakentaminen) tai taloudellinen (lisälaina), vaan myös **strateginen**: vuokra-asuminen nähdään kunnan elinvoiman, muuttovoiton ja palveluiden turvaamisen välineenä.”
 - 3 ”Paneelityöskentely sopii **pulmallisiin tilanteisiin**, joissa ratkaisut eivät ole itsessään selviä. Paneelityöskentelyn etu on myös se, että se on korostetun ei-poliittista. Se antoi **tilaa ajatella puhtaalta pöydältä**, ratkaisukeskeisesti”
- Kunnanhallitus kehotti vuokrataloyhtiön johtoa laatimaan suunnitelmat asukaspaneelin suositusten mukaisesti. Uudisrakennuksen suunnittelu oli käynnissä syksyllä 2025.
 - Rautalammin kunta käytti asukaspaneelia 2025 myös vapaa-ajan palvelujen tarkastelussa sekä henkilöstöpaneelia strategiatyössä ja strategian seurannassa, tarkoituksenaan vakiinnuttaa menetelmä
 - Tämän kokemuksen rohkaisemana pohjoisen Keski-Suomen kunnissa on alkamassa kolme asukaspaneelia liittyen Sydänsuomessa-alueen Asumisen uudet tuulet -ohjelmaan

Yhteenvetoa kokeiluista: Miten osallistuminen voi auttaa päättäjää ja valmistelijaa?

Ottaa kantaa keskeisiin päätöksenteon kysymyksiin

Tuottaa **harkitun** kansalaismielipiteen valmistelun ja päätöksenteon tueksi

Ohjaa tekemään **olennaisuus-arviointia** ja tarkastelemaan eri toimenpiteiden **yhteisvaikutuksia** arjessa

Validoi virkavalmistelua, mm. vaikutusten ennako-arviointeja

Pidentää aikajännettä seuraavien vaalien yli

Vahvistaa **luottamusta** yhteiskuntaan ja päätöksenteon **legitimiteettiä**

Tukee vaikeiden, monimutkaisten ja pitkän ajan sitoutumista vaativien ratkaisujen tekemistä

+ Ja se saattaa säästää rahaa!

Lisätietoa:

Sitran työpaperit ja julkaisut

- [Kuntalaisten tietopohjainen osallistuminen talouden suunnittelussa](#)
- [Asukaspaneeli- ja Polis-kokeilut hyvinvointialueilla](#)
- [Miten päätöksenteosta tehdään kansalaislähtöistä](#)
- [Puntarointiperjantai-webinaarisarjan alustukset videoina](#)

Verkkotilaisuus 25.11.2025 klo 9–11

Miten onnistuu päätöksentekoa tukeva asukasosallistuminen

- Millaisia vaikuttavia asukasosallistumisen menetelmiä on kokeiltu ja miten ne ovat konkreettisesti vaikuttaneet päätöksentekoon ja toimintaan? Miten voin itse lähteä toteuttamaan näitä omassa kunnassani tai hva:llani?
- Case-esittelyt: Jyväskylän kaupunki, Pohjois-Karjalan hva ja Helsingin kaupunki
- Kommenttipuheenvuorot: Niklas Wilhelmsson (OM), Minna Korkiakoski-Västi (Hyvinvointialueyhtiö Hyvil) ja Susanna Huovinen (Kuntaliitto)
- Mahdollisuus kysyä ja kommentoida chatissa
- Tilaisuus on suunnattu erityisesti kuntien sekä hyvinvointialueiden luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Myös kaikki muut asukasosallistumisesta kiinnostuneet ovat tervetulleita!
- Ilmoittautunut jo yli 450 henkeä ympäri Suomen

Kiitos ja ollaan kuulolla!

Pauli Saloranta

Asiantuntija, Demokratiainnovaatiot

0294 618 430

pauli.saloranta@sitra.fi

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

PL 160 (Itämerenkatu 11–13)

00181 Helsinki

www.sitra.fi

